

noen spredte undersøkelser i Trøndelag og på kysten av Vestlandet — fortrinnsvis for å datere arkeologiske funn; og ganske nylig er det satt i gang en grundig undersøkelse på Sørlandet. Hele resten av landet er fullstendig utforsket pollenanalytisk, og der ligger store arbeidsoppgaver og venter.

Litteratur.

- Fromm, E. 1938: Geochronologisch datierte Pollendiagramme und Diatoméenanalysen aus Angermanland. — Geol. Fören. Stockh. Förh. 60 p. 365.
- Fægri, K. 1940: Quartärgeologische Untersuchungen im westlichen Norwegen. II. Zur spätquartären Geschichte Jærens. — Bergens Mus. Arb. 1939-40, naturv. R. nr. 7.
- » 1944 a: Studies on the Pleistocene of Western Norway. III. Bømlø. — Ibid. 1943, naturv. R. Nr. 8.
- » 1944 b: On the introduction of agriculture in Western Norway. — Geol. Fören. Stockh. Förh. 66 p. 449.
- » 1945: A pollen diagram from the sub-alpine region of central South Norway. — Norsk geol. Tidsskr. 25 p. 99.
- » og Johs. Iversen 1950: Text-book of modern pollen analysis. Munksgaard, København.
- Hafsten, U. 1956: Pollen-analytic investigations on the late Quarternary development in the inner Oslofjord area. Univ. Bergen Arb. 1956, naturv. R. Nr. 8.

Her er bare ført opp de publikasjonene som teksten direkte henviser til. Interesserte anbefales litteraturlistene f. eks. i Fægri og Iversen 1950 og Hafsten 1956.

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1956.

Av direktør Aasulv Løddesøl.

Den samlede brenntorvproduksjon i alle landets fylker i 1956 utgjør ifølge den utarbeidede statistikk ca. 800.800 m³. Dette tilsvarer praktisk talt fjorårets brenntorvproduksjon som utgjorde ca. 800.200 m³ (jfr. tabell 1).

Man kunne kanskje ha ventet at de høye priser på importert brensel — og på ved — som det er for tiden, ville ha resultert i økt brenntorvproduksjon. I enkelte fylker er det ganske riktig produsert noe mer brenntorv i år enn i fjor, men økningen har altså ikke vært større enn at den så vidt oppveier tilbakegangen i andre fylker.

Den alt overveiende del av det produserte torvbrensel er også i år stikktorv, som tabell 1 viser. Av den samlede produksjon på vel 800.000 m³ utgjør bare 15.850 m³ maskintorv. Dette er likevel en liten økning av maskintorvproduksjonen, som i 1955 bare utgjorde 12.200 m³. I maskintorven er begge år tatt med produksjonen av torvbriketter etter en omregningsfaktor av 3 m³ maskintorv pr. tonn briketter.

Tabell 1. Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1956.

Fylke	Beregnet normal brenntorvproduksjon		Brenntorvproduksjon i 1955		Brenntorvproduksjon i 1956		Brenntorvproduksjon i 1956 i forhold til:	
	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	Normalproduksjon m ³	Fjorårets produksjon m ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Østfold	—	—	11.000 ¹⁾	11.000 ¹⁾	12.150 ¹⁾	12.150 ¹⁾	+ 12.150	+ 1.150
Akershus	—	—	—	—	—	—	—	—
Hedmark	18.000	18.000	900	900	—	—	÷ 18.000	÷ 900
Oppland	1.500	1.200	—	—	3.500	3.500	+ 2.000	+ 3.500
Buskerud	500	400	—	—	—	—	÷ 500	—
Vestfold	—	—	—	—	—	—	—	—
Telemark	—	—	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2.000	—	450	—	450	—	÷ 1.550	—
Rogaland	150.000	—	43.500	—	34.500	—	÷ 115.500	÷ 9.000
Hordaland	130.000	—	19.500	—	18.200	—	÷ 111.800	÷ 1.300
Sogn og Fjordane	50.000	—	30.000	—	20.000	—	÷ 30.000	÷ 10.000
Møre og Romsdal	165.000	—	52.800	—	74.250	—	÷ 90.750	+ 21.450
Sør-Trøndelag	245.000	—	183.750	—	171.500	—	÷ 73.500	+ 12.250
Nord-Trøndelag	55.000	—	48.400	—	39.000	—	÷ 16.000	÷ 9.400
Nordland	380.000	—	266.000	300	275.500	200 ¹⁾	÷ 104.500	÷ 9.500
Troms	167.000	—	83.500	—	91.850	—	÷ 75.150	÷ 8.350
Finmark	97.700	—	60.400	—	59.900	—	÷ 37.800	÷ 500
I alt for riket	1.461.700	20.600	800.200	12.200	800.800	15.850	÷ 660.900	+ 600

1) Inklusive torvbriketter (og formbrensel) omregnet etter 3 m³ pr. tonn.

Brenntorvstatistikken er i 1956 — som i de tidligere år etter krigen — utarbeidet på grunnlag av mer eller mindre skjønnsmessige oppgaver som er innsamlet gjennom de torvproduserende herreders — og fylkers — forsyningsnemnder. I Finnmark fylke er det Statens torvmester som har innsamlet produksjonsoppgaver gjennom de enkelte herreders tilsynsmenn. Torvmesteren har så tilstilt Myrskabet detaljerte produksjonstall over produsert brenntorv i fylkets samtlige herreder. Dette gjelder den alt overveiende del av brenntorvproduksjonen i dette fylke, som her vesentlig foregår på Statens grunn. Bare en liten del av brenntorven i Finnmark stikkes på torvteiger i privat eie. Dette siste torvkvantum utgjør anslagsvis 5000 m³.

Hva angår størrelsen av den såkalte normale brenntorvproduksjon som er oppført i tabell 1 (rubrikk 2), så gjelder oppgavene for årene straks før siste krig. Denne statistikk bygger delvis på data som er hentet fra Norges offisielle statistikk og delvis på materiale som Komitéen for myr- og jordvern i kystbygdene («Jordvernkomitéen») i sin tid samlet inn. Størrelsen av årets brenntorvproduksjon er — som man vil se — bare vel halvparten eller ca. 55 % av det kvantum brenntorv som ble produsert i slutten av 1930-årene da brenntorvproduksjonen nærmet seg ca. 1,5 mill. m³ årlig.

Det er innledningsvis nevnt at det har vært en del svingninger opp og ned i størrelsen av årets brenntorvproduksjon sammenliknet med forrige år. Tar vi for oss de fylker hvor brenntorv spiller en betydelig rolle i brenselforsyningen, dvs. de 9 fylkene fra og med Rogaland i sør til og med Finnmark i nord, stiller forholdet seg slik i 1956: Det har vært en del økning av brenntorvproduksjonen i Møre og Romsdal, Nordland og Troms fylker, mens den er gått tilbake i fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Finnmark. I sistnevnte fylke er tilbakegangen imidlertid ubetydelig (jfr. tabell 1, rubrikk 9).

Av de nevnte fylker er det Nordland som har produsert mest torv til brensel i 1956, og som en god nr. 2 kommer Sør-Trøndelag. Rekkefølgen for øvrig er Troms som nr. 3 og Finnmark nr. 4. Møre og Romsdal fylke kommer på 5. plassen og Nord-Trøndelag som nr. 6. Den videre rekkefølge er Rogaland nr. 7, Sogn og Fjordane nr. 8 og Hordaland nr. 9. Det er bare de tre førstnevnte fylker som har beholdt sine plasser i produksjonsstatistikken hvis vi sammenlikner med før krigen, mens de øvrige fylker har forandret rekkefølge. Dette vil fremgå av tabell 1 som viser produksjonstallene for de enkelte fylker.

Vi skal så ta for oss de viktigste grunner til at brenntorvproduksjonen har gått tilbake i kystbygdene vest- og nordpå i de senere år sammenliknet med årene straks før siste krig. Årsakene kan kort oppsummeres slik: Begrenset tilgang på arbeidskraft, økt elek-

trisitetsutbygging og følgelig økt bruk av elektrisk kraft både til koking og oppvarming, lettere økonomiske kår blant kystbefolkningen — som følgelig har bedre råd til å kjøpe brensel utenfra — og dessuten det faktum at brenntorvressursene minker i mange av de torvproduserende kystbygder. Videre må nevnes økt sans blant kystbefolkningen for å bevare jordsmonnet for senere utnyttelse. Litt historikk kan være av interesse i denne sammenheng.

I 1946 ble «Jordvernkomitéen»s siste innstilling (nr. 10) fremlagt. Innstillingen inneholdt først og fremst sammendrag av tidligere fremlagte fylkesvise oversikter over jordødeleggelsen ved urasjonell brenntorvdrift i kystbygdene, og dessuten oversikter over torvforbruk, ressurser av brenntorv, ressurser av utmark skikket for skogplanting og anlegg av kulturbeiter, statistiske undersøkelser vedkommende jordbruksforhold m. v. og likeså undersøkelser over mulighetene for elektrisering av kystbygdene og elektrisitetens bidrag til løsning av brenselforsyningen i disse bygder. «Jordvernkomitéen»s forslag til løsning av problemene i forbindelse med jordødeleggelsen og brenselforsyningen i kystbygdene gikk overveiende ut på en effektiv opplysnings- og konsulentvirksomhet, utvidet skogreising i forbindelse med anlegg av kulturbeiter, utvidet statsstøtte til kystbygdene elektrisering, statsstøtte til bygging av torvtransportveger og kanaler, utbygging av torvtilsynet, ordning av visse rettslige forhold i forbindelse med brenntorvdriften, og endelig forslag til lov om jordvern for å hindre fortsatt urasjonell og jordødeleggende brenntorvdrift.

Forslaget til «Lov om jordvern» ble — med enkelte mindre endringer av formell art — vedtatt av et enstemmig Storting 5. mars 1949. Det kan også nevnes at flere av de øvrige forslag som komitéen hadde fremsatt, har fått støtte av administrasjonen, bl. a. ved at Myrselskapet har fått ansatt to faste myr- og torvkonsulenter, som har til hovedformål å arbeide i kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge med undersøkelser, veiledning og kontroll vedkommende brenntorvproduksjonen. Videre bør nevnes at Landbruksdepartementet i enkelte tilfelle har ytet statsbidrag til avløsning av bruksretter og til anlegg av torvtransportveier til brenntorvmyrer som ligger langt borte fra forbruksstedene. Likeså har det vært tilstått bidrag til opparbeidelse av kanaler fra brenntorvmyrer, særlig hvor det gjelder litt større torvforekomster som kan skaffe brensel til flere bruk — eller en hel grend — gjennom en lengere årrekke.

Torvkonsulentenes oppgave i forbindelse med jordvernarbeidet må nødvendigvis bli to-sidig. Overalt hvor det foregår jordødeleggende torvdrift bør brenntorvproduksjonen søkes begrenset eller helt stoppet så fortsatt jordødeleggelse eller forringelse av jordsmonnet kan unngås. Dessuten blir oppgaven å undersøke nye myrområder for å finne brukbar brenntorv hvor det er forsvarlig å ta torv. Neste skritt blir å planlegge driften på eventuelle torvfelter, foreta utstikk-

ing av torvteiger, eventuelt også planlegge fellesarbeider som anlegg av kanaler, atkomstveier o. l. Den opplysnings- og veiledningstjeneste som konsulentene samtidig kan og bør utrette blant de aktive torvprodusenter under sine reiser i kystbygdene, er også et verdifullt innslag for å få stanset jordødeleggelsen.

Det kan selvsagt oppstå mange vanskelige både tekniske og rettslige spørsmål i forbindelse med torvkonsulentenes virksomhet, kanskje særlig av eiendomsrettslig art. Det har imidlertid vist seg at man når sakene tilrettelegges på et solid faglig grunnlag, har møtt megen forståelse for jordvernarbeidet. Det er ømtålige saker som behandles riktignok, men det kan nevnes at det hittil har vært meget få rettssaker i forbindelse med praktiseringen av jordvernloven. I de få tilfeller sak har vært reist, har partene praktisk talt alltid funnet frem til forlik eller har latt saken avgjøre ved frivillig voldgift.

Det er interessant å lese kommentarene til de innsendte oppgaver over brenntorvproduksjonens størrelse fra en rekke forsyningsnemnder og jordstyrer i kystbygdene. Tendensen er helt tydelig. Man er stort sett klar over at det ikke går an å fortsette avtorvning på mark som derved blir helt eller delvis ødelagt for senere utnyttelse. Da dessuten brenntorvressursene har minket sterkt i en rekke torvproduserende bygder, kanskje særlig innen Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag fylker, går man over til bruk av andre energikilder. Og her er det at elektrisitetutbyggingen i de senere år er blitt til stor hjelp for løsning av brenselsspørsmålet. Dette er en gledelig utvikling som er gått atskillig raskere enn «Jordvernkomitéen» i sin tid våget å håpe.

I de bygder hvor brenntorvproduksjonen har økt sammenliknet med det foregående år, oppgis bl. a. frykt for strømrasjonering i brenselssesongen 1956/57 og de økede brenselpriser som de viktigste årsaker. Også veibyging er oppgitt som grunn i enkelte tilfelle.

Årets produksjon av maskintorv og torvbriketter har vært begrenset til noen få anlegg i Østfold, Oppland og Nordland fylker. Disse anlegg har fortrinnsvis produsert torvbrensel for salg. Det produserte torvkvantum utgjør som før nevnt bare 15.850 m³. Interessen blant tidligere brenntorvprodusenter for produksjon av maskinelt torvbrensel for salg var i vår relativt stor. Det lyktes imidlertid bare noen ganske få produsenter å sikre seg bindende salgskontrakter så tidlig på forsommeren at man fant å kunne sette maskintorvproduksjon i gang. Dette gjaldt også for torvbriketter, som imidlertid senere på sommeren og høsten har vist seg lette å selge. Forutsetningen for å kunne gå inn for stor produksjon var imidlertid ikke tilstede, idet produsentene må sikre seg fra våren av at det brensel som produseres, finner avsetning.

Det står nå igjen å foreta en vurdering av det torvbrensel som er produsert i 1956 i forhold til andre brenselstyper. Vi begynner med ved, og velger skogsved som sammenlikningsgrunnlag. De omregningsstall som da brukes er at 2,5 m³ stikkortv eller 2,1 m³ maskintortv har samme brennverdi som 1 favn 60 cm skogsved. Årets brenntortvproduksjon tilsvarer m. a. o. følgende antall favner skogsved:

Stikkortv:	784.950 : 2,5 =	313.980 favner
Maskintortv:	15.850 : 2,1 =	7.533 »

I alt: 321.513 favner

Brenntortven representerer m. a. o. også i år et betydelig brenselkvantum som — omregnet i penger etter dagens vedpris (kr. 86,— pr. favn barved levert ved jernbane eller kai¹⁾, tilsvarer ca. 27—28 mill. kroner. Det kan nevnes i denne forbindelse at det i år er hugget 98.307 favner barved og 176.688 favner lauvved til brensel¹⁾, eller rundt regnet 275.000 favner ved i alt. Omregnes lauvveden til barved etter det vanlig brukte forholdstall mellom disse to vedsorter (1:1,25), tilsvarer det produserte vedkvantum rundt regnet 330.000 favner barved. Årets produksjon av torvbrensel tilsvarer m. a. o. noenlunde samme kalorimengde som all produsert salgsv ved i inneværende brennelsesong.

Vi skal så foreta en sammenlikning mellom størrelsen av årets brenntortvproduksjon sett i forhold til vanlig kull. De tidligere brukte omregningsfaktorer: 8 m³ stikkortv eller 6 m³ maskintortv motsvarer 1 kulltonn i brennverdi, er benyttet:

Stikkortv:	784.950 : 8 =	98.119 kulltonn
Maskintortv:	15.850 : 6 =	2.641 »

I alt: 100.760 kulltonn

Omregner vi også denne brenselmengde i penger etter dagens priser på kull (kr. 173,— pr. tonn i norsk havn), kommer vi til et beløp av 17—18 mill. kroner. Hva prisen ville ha blitt hvis kullene — eventuelt koks eller sinders — skulle ha vært fraktet og levert til forbrukere ute i kystdistriktene, er vanskelig å si. I dag er prisene på koks, kull og sinders levert forbruker i Oslo henholdsvis kr. 17,55 pr. hl koks, kull koster kr. 238,72 og sinders kr. 318,90 pr. tonn. At tortvprodusentene sparer mange penger ved å produsere sitt brensel selv er klart, og for landet betyr brenntortvproduksjonen atskillige millioner i spart valuta.

¹⁾ «Heimeforbruket» av ved er ikke regnet med her. Dette utgjør ca. 1,4 mill. favner årlig, ifølge oppgave fra Landbruksdepartementet.

Slik som forholdene ligger an ute i den store verden i dag, bør man dessuten tillegge den beredskapsmessige side ved brenntorvproduksjonen langt større betydning enn tilfelle har vært i de senere år. Derfor bør produksjonen av maskinelt fremstilt torvbrensel økes selv om det i øyeblikket kan skaffes tilstrekkelig av importert brensel. Offentlige institusjoner som har stort behov for brensel, bør hjelpe til med dette ved å stille seg som avtakere av maskintorv og torvbriketter, selv om dette skulle medføre en del ulemper og mer arbeid med selve fyringen o. l. Rent økonomisk skulle det imidlertid ikke bli noen større belastning å bruke brenntorv slik som prisene på importbrensel for tiden stiller seg.

Oslo, den 27. november 1956.

NYE FUNKSJONÆRER I MYRSELSKAPET.

Som forsøksassistent ved Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra i Sparbu har styret ansatt landbrukskandidat Rolf Celius, født 1925 i Strinda, Sør-Trøndelag. Herr Celius ble uteksaminert fra N. L. H. i 1955, og har bl. a. handlegymnasium, realartium og Skjetlein landbruksskole, samt gjennomgått et 2 måneders kurs ved Landbruksteknisk Institutt's avdeling i Sparbu før han ble opptatt ved Landbrukshøgskolen i 1952. Hans praksis var allerede da meget allsidig, bl. a. hadde han vært ansatt som agronom ved Institutt for jordkultur ved N. L. H. i ca. 2½ år.

Etter høgskoleeksamen har assistent Celius vært vikarierende forsøksassistent ved Beiteforsøkgården Apelsvoll og ved Institutt for Arvelære- og Plantekultur ved Norges Landbrukshøgskole.

Det var 3 søkere til denne stillingen.

Som midlertidig assistent ved Myrselskapets hovedkontor i Oslo med myrundersøkelser som viktigste arbeidsoppgave, er ansatt landbrukskandidat Einar Wold, født 1928 i Hedrum, nå bosted Asker. Landbrukskandidat Wold ble uteksaminert fra N. L. H. i 1956 og har — før høgskolestudiene — realartium og dessuten både agronomavdelingen og forvalteravdelingen ved Vinterlandbruksskolen i Oslo, samt et 3 måneders kurs ved Landbruksteknisk Institutt's avdeling på Sønsterud. I 1951 hadde han Marshallstipendium til et 8 måneders studieopphold i U. S. A.

Til denne stillingen hadde det meldt seg 3 søkere.
